

Marco D'Eramo: Vår dagliga sanktion

[Ur [Sidecar](#), 24 januari 2022. Översättning från engelska, Göran Källqvist.]

Ett land som bojkottas är ett land som är nära att kapitulera. Tillämpa denna ekonomiska, fredliga, tysta, dödliga utväg så finns det inget behov av våld. Det är en fruktansvärd utväg. Den kostar inga liv utom i det land som bojkottas, men den sätter ett tryck på landet, som enligt min bedömning inget modernt land kan stå emot.

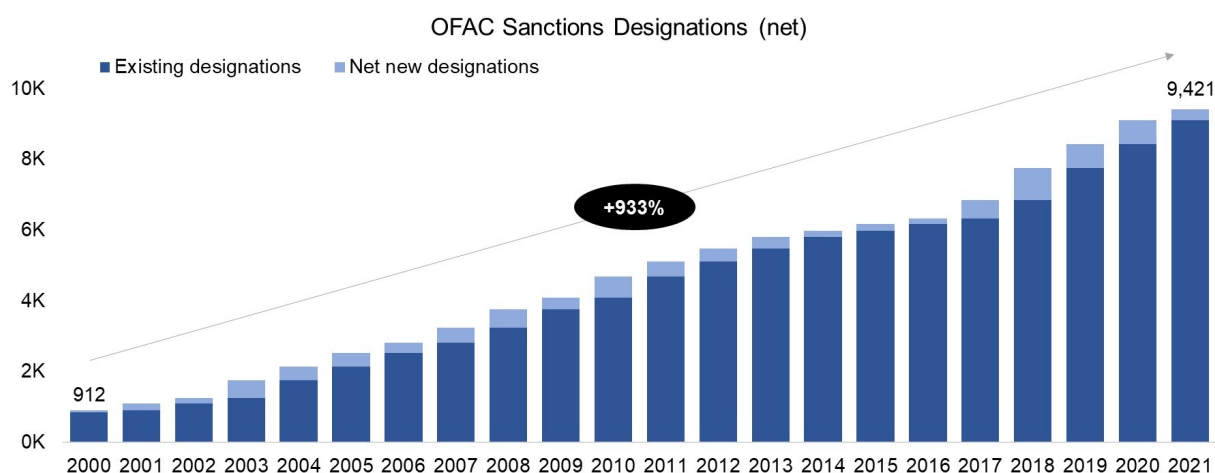
Aldrig har de ekonomiska sanktionernas grymhet och kalla våld uttryckts bättre än i dessa ord, som fälldes av den amerikanska presidenten Woodrow Wilson i Indianapolis Coliseum den 4 september 1919. Sanktioner är en ”dödlig utväg”; de ”kostar inga liv utom i det land som bojkottas” – de dödar *där borta*.

Wilson's ord påminner oss om att sanktioner – trots en handfull berömda föregångare som vi ska återvända till inom kort – blev en vanlig praktik först på 1900-talet, och senare dominerade 2000-talets första två decennier. Nationernas förbund, som var frukten av Versailles-fördraget, föreskrev i artikel 16 i sitt Fördrag möjligheten att införa sanktioner mot länder som hade brutit mot dess stadgar, och anbefallde medlemsländerna att ”avbryta alla handels- och finansiella relationer, förbjuda allt samröre mellan sina medborgare och medborgarna i det land som brutit mot fördraget, och förhindra allt ekonomiskt, handels- eller personligt samröre mellan medborgarna i landet som brutit mot fördraget och medborgarna i alla andra länder, oavsett om de är medlemmar i förbundet eller ej.”

De första sanktioner det införde var mot Italien 1935, när fascistregimen invaderade Etiopien (innan landet lämnade Nationernas förbund 1937). Sanktioner användes också mot Japan 1940-1941. OFAC, amerikanska riksbankens Departement för kontroll av utländska tillgångar, inrättades 1950. Suezkrisen 1956 – när Frankrike, Storbritannien och Israel försökte hindra Nassers nationalisering av kanalen – löstes när USA förbjöd Storbritannien att använda Internationella valutafondens reserver för att försvara pundet. Embargot av Kuba 1962 är ett klassiskt exempel på hur USA använde sanktioner mot Sovjetblocket under kalla kriget. Men användningen och missbruket av sanktioner sköt i höjden efter Berlinmurens fall (den förste som fick känna av deras effekter var Saddam Hussein).

Wilson påminner oss också om att sanktioner är krigshandlingar – förvisso ekonomiska men icke desto mindre krigsföring. Ökningen av sanktioner och sanktionerade stater innebär av nödvändighet att krigsföringen sprids. Under de senaste decennierna har taktiken använts allt oftare, mot allt fler länder av ett ökande antal stormakter, ombud och underhuggare (Kina mot Litauen; EU mot Belarus; Frankrike mot Mali; Saudiarabien mot Syrien och Qatar). Den överlägset mest sanktionerrande stormakten är givetvis USA. Enligt en rapport till amerikanska riksbanken ökade antalet sanktioner som USA utfärdade under perioden 2000-2021 med 933%: från 912 år 2000 till 9.421 år 2021.

Sanctions use has increased over the last 20 years

Samtidigt som sanktionerna har ökat i antal har de blivit mer förfinade. De har utvidgats så mycket att de nu utgör ett helt utbud av olika vapen. Innan det införs en landsomfattande sanktion kan en enstaka individ, ett speciellt plan, till och med ett särskilt fartyg, bli måltavla. Idag administrerar och genomdriver OFAC 37 olika ”sanktionsprogram” som riktar sig mot 12.000 olika enheter eller namngivna personer. Att besöka den webbplats som ägnas dessa program är som att gå in i en Kafka-liknande labyrint där man riskerar att gå vilse. Om vi på måfå väljer bland de personer som lagts till listan av SDN (Speciellt utsedda medborgare) från december 2021 hittar vi t ex,

FRAGOSO DO NASCIMENTO, Leopoldino (även känd som ‘DINO’), Luanda, Angola; Född 05 juni 1963; Födelseort Luanda, Angola; nationalitet angolansk; Kön man; Pass N1999980 (Angola) utgångsdatum 08 april 2036 (privatperson) [GLOMAG].

Denne herre, känd som ”general Dino”, var mellan 2017 och 2019 kommunikationschef för Angolas starke man, José Eduardo do Santos. Men Dino är också styrelseordförande för Cochangruppen, och är därför utsatt för sanktioner via företagen ”Cochan Angola, Cochan Group, Cochan S. A., Geni Group, Geni Novas Tecnologias, Geni Novas Tecnologias S. A., Geni S. A., Geni Sarl”. Om man sedan kikar på listan i alfabetisk ordning, hittar man under ”A”: AFAGIR, Aerospace Force of the Pasdaran; AFAQ, ett företag baserat i Dubai; en ryss (Sergej Afanasiev) och hans fru, Julia Andrejevna, och så vidare.

En tabell som har publicerats av *The Economist* klargör ännu mer hur varierande de amerikanska måltavlorna är. I Venezuela, t ex, har USA sanktioner mot 56 flygplan, 47 fartyg, 141 personer och 89 juridiska enheter (inklusive banker, företag, etc.). I Nordkorea skonas inte ens *Vetenskapsakademin*.

In the crosshairs

United States, selected countries on the Specially Designated Nationals and Blocked Persons list
January 4th 2021, by target of sanctions

	Entities (of which: banks)	Individuals	Aircraft	Vessels	Total
Iran	939	394	195	205	1,733
Syria	171	457	38	10	676
Ukraine	178	230	3	8	419
North Korea	162	130	16	106	414
Russia	176	158	nil	nil	334
Venezuela	89	141	56	47	333
China	132	114	nil	nil	246
Cuba	73	5	nil	4	82
Belarus	13	25	nil	nil	38
Hong Kong	nil	8	nil	nil	8

Sources: Peterson Institute for International Economics; Office of Foreign Assets Control

The Economist

När det amerikanska imperiet efter kalla kriget förmedlades via globaliseringen, vimlade det av dessa åtgärder, och ekonomiska sanktioner blev långt effektivare än handelsvarianten.

Historiskt har handelssanktioner knappast varit effektiva. Ett av de första dokumenterade exemplen är den handelsblockad som Perikles' Aten införde mot staden Megara år 432 f Kr, och som enligt Thukydides ledde till utbrottet av det peloponnesiska kriget. Det är en tanke som Aristofanes verkar dela i sin Acharnerna, där händelserna som ledde till embargot beskrivs på ett sätt som parodierar det trojanska kriget, och beskriver en rad vedergällningskidnappningar av atenska och megarianska prostituerade:

Flammande av vredesmod på Olympens höjd, släppte Perikles då loss blixterna och fick åskan att dundra, skakade om Grekland och antog ett påbud som lät som en sång: "Att megarianerna ska förvisas både från vår mark och från våra marknader och från haven och från kontinenten." Under tiden bönföll megarianerna, som började dö av svält, spartanerna att få till stånd ett upphävande av påbudet, som dessa skökor hade orsakat. Vi vägrade flera gånger att gå med på deras krav, och från den tiden hördes fruktansvärt vapenskrammel från alla håll.

Aristofanes noterar hur megarianerna "började dö av svält" – ett öde de skulle dela med en lång rad sanktionerade folk.

22 sekel skiljer denna händelse från två lika välkända handelsblockader, som när de genomfördes båda två utlöste en bumerangeffekt. Den första var Kontinentalsystemet, det förbud mot brittiska fartyg i europeiska hamnar som Napoleon proklamerade 1806. Som vi vet slog denna åtgärd slint och ledde till en brittisk blockad mot handeln med Europa. Påföljande år antog Thomas Jefferson en Embargolag för att bestraffa Storbritannien och Frankrike för att ha ofredat amerikanska fartyg. Åtgärden visade sig bli katastrofal, ty vid den här tidpunkten behövde USA de europeiska marknaderna mer än vad européerna var beroende av handel med USA.

Vi kan också erinra oss att det embargo mot olja och andra råvaror som riktades mot Japan under Andra världskriget utlöste angreppet på Pearl Harbour 1941. Inte heller hjälpte de oljeproducerande staternas (OPEC) blockad palestiniernas sak under Yom Kippur-kriget 1973. Frågan om de internationella sanktionerna var avgörande för den sydafrikanska regimens fall eller inte har också varit ämne för många resultatlösa debatter (det är värt att notera att apartheid tog slut alldeles efter Sovjetunionens sammanbrott).

Efter annekteringen av Krim 2014 kostade förvisso handelssanktionerna – som Putin besvarade med ett eget embargo på livsmedelsimport från Europa – Ryssland några procent av BNP, men de visade sig också i viss mening vara välgörande: sanktionerna tvingade Ryssland att ersätta inkomsterna från sin råvaruexport (råolja, naturgas, timmer, mineraler) med inhemsk tillverkning, och pressade landet att industrialisera och bli mer självförsörjande – så mycket att *Financial Times* i januari 2020 publicerade rubriken: ”Ryssland: anpassningen till sanktionerna gör ekonomin stabilt hälsosam. Analytiker säger att Moskva är mer rädd för att restriktioner ska tas bort än för att fler införs.”

Aktuellare åtgärder är de tullar på kinesiska produkter som Trump införde 2018. Som Daniel Drezner konstaterar i en artikel nyligen i *Foreign Affairs*,

slog om något sanktionerna tillbaka och skadade USA:s jordbruks- och högteknologiska sektorer. Enligt Moody's Investors Service drabbades Kina bara av 8% av de ökade kostnader som tullarna gav. 92% betalades av amerikanska importörer och skickades i slutändan vidare till konsumenterna i form av högre priser.

Men det har inte avskräckt de som är för sanktioner. Exempelvis har Kina infört olika sanktioner mot Australien, Sydkorea, Japan, Litauen och till och med [basketbollförbundet] NBA. Ryssland har riktat sig mot olika tidigare sovjetrepubliker. Till och med Saudiarabien har försökt sig på det.

Men ekonomiska sanktioner har visat sig vara mycket effektivare. Delvis tack vare dollarn kan USA med bara en gest bannlysa ett helt land (eller ett företag, en bank, en industri) från den internationella ekonomiska kretsen: det kan helt enkelt räcka med ett förbud mot användning av SWIFT-koden. Jag insåg detta när jag och min hustru beslutade att skicka lite blommor till en iransk vän när hon fyllde år – det gick inte eftersom blomsterhandlarna i Teheran inte kan ta emot överföringar från kreditkort. Så är det: att isolera ett land från det globala ekonomiska nätverket innebär att man inte ens kan skicka blommor till en vän.

Den sortens sanktioner har en annan fördel: medan handelssanktioner kan kringgås och få den svarta marknaden att blomstra, tillämpas finansiella åtgärder också mot måltavlans utländska partners, i något som kallas ”sekundära sanktioner”. Alla med ekonomiska band till en sanktionerad stat pekas i sin tur ut, och utesluts därmed från finansmarknaderna. En sanktionerad enhets finansiella partners blir själva pådrivare. Denna mekanism fungerar också med handelssanktioner, men är mindre effektiv eftersom det då är lättare att utnyttja kryphål.

”2014”, konstaterar *The Economist*, ”erkände den franska banken BNP-Paribas att den hade hanterat tusentals transaktioner som rörde länder som var svartlistade av USA, betalade 8,9 miljarder dollar i böter och tvingades under ett år upphöra med sina operationer med dollar i New York.” I själva verket är banker ovilliga att ha förbindelser med individer från sanktionerade länder även när det inte finns några tydliga direktiv, på grund av de svårigheter de skulle få med att upphäva kontrakt i händelse av framtida sanktioner.

Men även i detta fall har sanktioner vissa olägenheter. Den första är att de undergräver dollarns makt och får andra länder (inklusive europeiska allierade) att hitta ett alternativ till SWIFT-systemet. Uppsvinget för kryptovalutor underblåses trots allt delvis av försöken att undkomma dollarns ok.

Men ännu skadligare med att sanktioner har blivit det främsta – om inte till och med det enda – påtryckningsmedlet inom de internationella relationerna, är att de är väldigt svåra att upphäva. ”Presidenter är alltid ivriga att införa sanktioner men aktar sig för att avskaffa dem”, skriver Drezner,

eftersom det utsätter ledare för anklagelsen att vara svaga inom utrikespolitiken. Det gör det svårt för USA att på ett trovärdigt sätt arbeta för att avsluta sanktioner. När Biden t ex övervägde att upphäva ett antal sanktioner mot Iran, kritiserades han av republikanska lagstiftare för att vara naiv och undfallande. Dessutom föreskrivs många amerikanska sanktioner – som de mot Kuba och Ryssland – i lagar, vilket innebär att bara kongressen kan upphäva dem permanent. Och med tanke på polariseringen och det bromsande som nu betecknar Capitol Hill, är det osannolikt att tillräckligt många lagstiftare skulle stöda ett initiativ från presidenten att tina upp banden till långvariga motståndare. Även när politiska problem går att övervinna, kan de juridiska snårigheter som sanktionerna innebär vara svåra att navigera. Vissa länder omfattas av så många överlappande sanktioner att de är fångade i en Kafka-liknande situation, osäkra på om det finns något de kan göra för att foga sig.

Om ett land vet att till och med ett absolut underkastande under de amerikanska diktaten troligen inte skulle leda till att sanktionerna upphör, så skulle det förvisso vara obenäget att ge efter. Vad är det för vits att foga sig om det inte lönar sig?

Dessutom kanske det stämmer att USA är historiens mäktigaste – och mest globala – imperium, men om det fortsätter att införa sanktioner utan att upphäva dem, så kommer det att göra sig till fiende med hela planeten. Historien uppvisar två sorters sanktioner, som skiljer sig utifrån sina mål. Den första sorten syftar till att *hålla tillbaka*: ekonomiska åtgärder genomförs för att bromsa ett lands eller en allians' tillväxt, som med embargot mot Warszawapaktens undertecknare under kalla kriget. I detta fall förväntar sig landet som drabbas av sanktionerna inte några eftergifter. Den andra sortens mål är *samtycke*: att tvinga en stat göra – eller inte göra – något specifikt. Exempelvis försöket att hindra Iran från att berika uran. Men i det sistnämnda fallet måste USA ge en trovärdig framtidsutsikt av att dra tillbaka sina sanktioner, och grunda det på att vissa tydliga och väldefinierade villkor uppfylls, istället för att använda det som en hävstång för att utvidga kraven. Problemet med de sanktioner som USA har antagit under de senaste decennierna är att de till syvende och sist kräver en regimförändring, vilket de regimer som är måltavla naturligtvis tillbakavisar, och istället föredrar att lägga bördan för sanktionerna på sitt eget folk, vilket har hänt ett oräkneligt antal gånger från Kuba till Iran, Ryssland till Syrien, Libyen, Myanmar, Venezuela och så vidare.

Nuförtiden är USA:s utrikespolitik bara piska och ingen morot. Det är märkligt att höra TV-nätverk i väst (BBC, CNN, FRANCE 24) varna Afrika för ”Kinas generositet”, och varna mottagare av infrastrukturprojekt (tunnelbanor, dammar, järnvägar) för att bli fångar i kinesisk skuldsättning, som om afrikanerna inte i decennier har fjättrats av västkrediter – med den enda skillnaden att väst efter att kolonialismen formellt tog slut knappast har byggt något alls i Afrika. Under de senaste 30 åren, ända sedan det började se sig som världens herre, har USA bara visat sin förbjudande, ovänliga sida. Som en världslig version av Jahve, den ”svartsjuka gud” som tittar på Beijings projekt Ett bälte som

en make lägger märke till hur hans hustru ler mot en rivaliserande friare.

Det är inte så att Washington inte inser de underförstådda riskerna med denna ensidiga sväng i USA:s utrikespolitik. Amerikanerna är fullt medvetna om att alltför många sanktioner försvagar imperiet snarare än stärker det. De har debatterat det ett tag nu, som artikeln i *Foreign Affairs* och olika andra artiklar i den internationella pressen visar. Problemet är att sanktioner – bokstavligen – ofta är dödligt effektiva, men de är också *enkla*, både i praktiken (genomförbarheten) och politiskt (de är imponerande och det är relativt lätt för kongressen att godkänna dem). Poängen är att de har blivit den internationella diplomatins knäreflex, en automatisk reflex på varenda motsättning: 9.421 sanktioner på ett enda år betyder omkring 26 sanktioner varje dag, mer än en i timmen. Snart kommer vi att säga att krig är en fortsättning av sanktioner med andra medel.

Det tokiga är att detta växande nät av sanktioner undergräver själva globaliseringens väv, just på grund av att det reser oöverstigliga hinder för varornas och mest av allt kapitalets fria cirkulation. Vi kan nästan säga, att med den här takten kommer USA snart att sanktionera sig själv.